

Eenige vragen naar aanleiding van art. 37 alinea 2 Wetb. v. Str.

<https://hdl.handle.net/1874/231055>

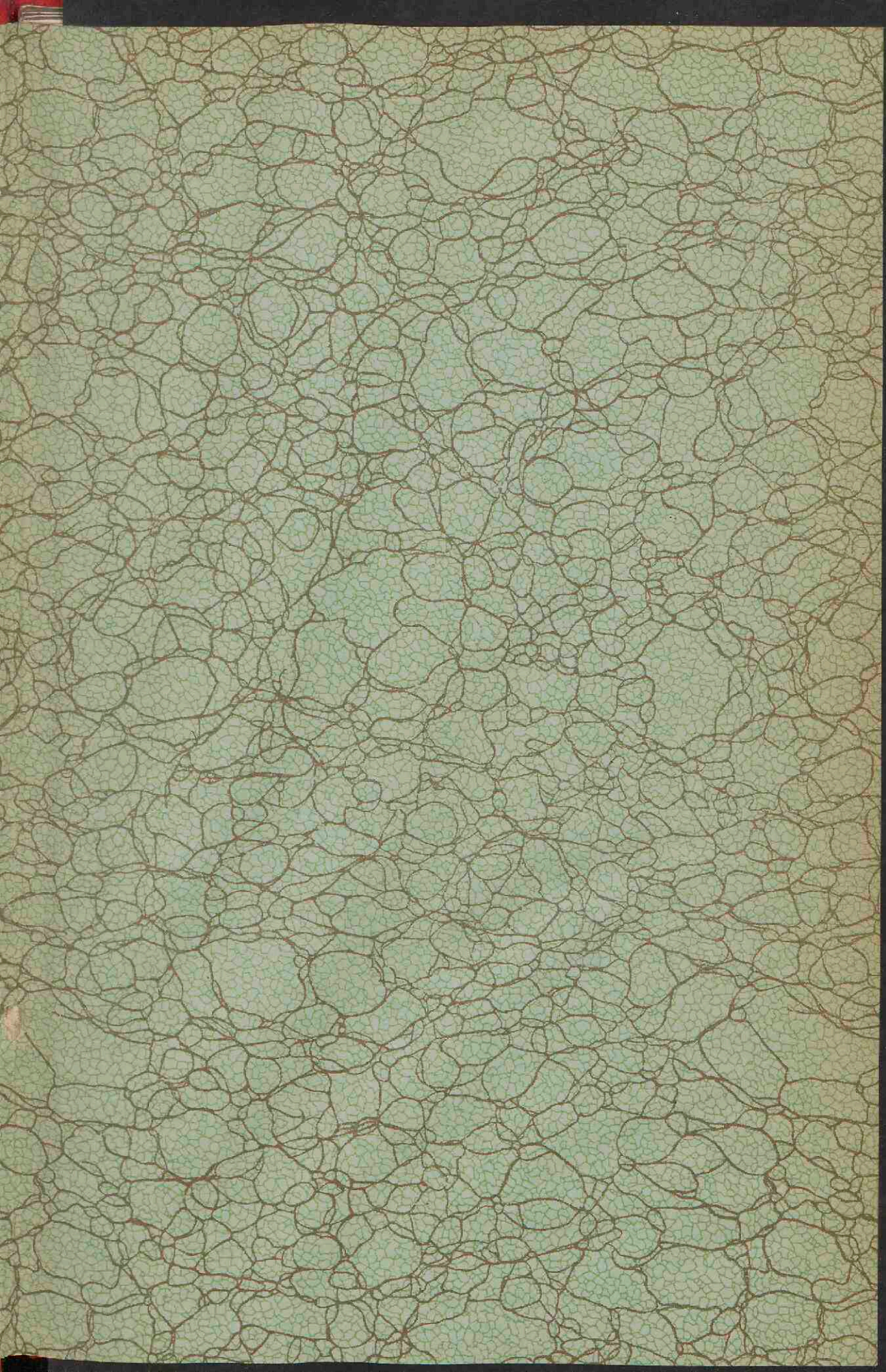
EENIGE VRAGEN

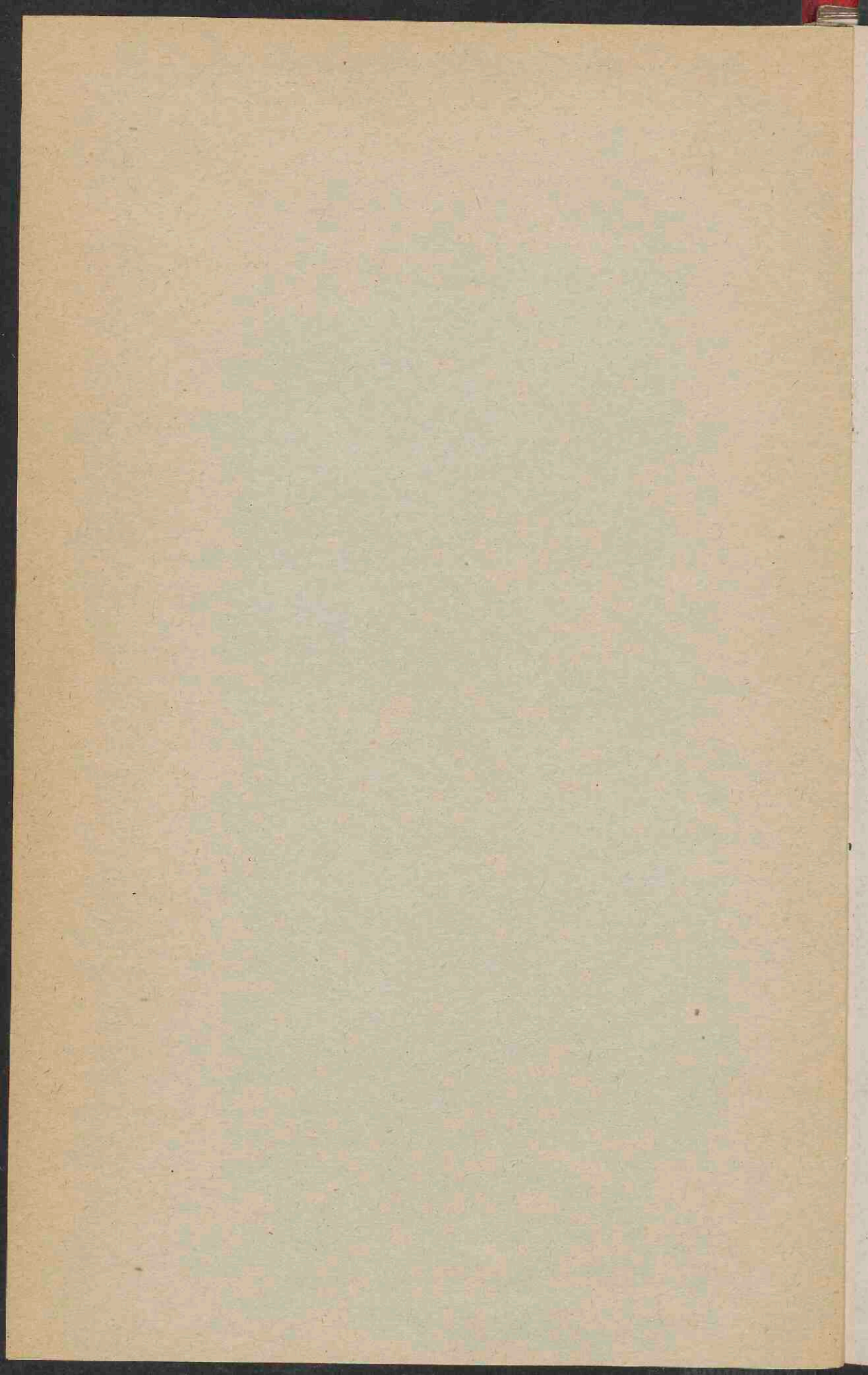
naar aanleiding van Art. 37

af. 2 Wb. v. Sr.

G. J. de Cellier Muller.

A. qu.
192

EENIGE VRAGEN

naar aanleiding van Art 37, al. 2 Wb. v. Sr.

Aⁿ 192.

jur. 14 Mei 1895.

EENIGE VRAGEN

naar aanleiding van Art. 37 alinea 2 Wetb. v. Sr.

PROEFSCHRIFT

TER VERKRIJGING VAN DEN GRAAD VAN

DOCTOR IN DE RECHTSWETENSCHAP

AAN DE RIJKSUNIVERSITEIT TE UTRECHT,

NA MACHTIGING VAN DEN RECTOR-MAGNIFICUS

Dr. H. C. DIBBITS,

Hoogleeraar in de Faculteit der Wis- en Natuurkunde,

volgens besluit van den Senaat der Universiteit

TEGEN DE BEDENKINGEN

VAN DE FACULTEIT DER RECHTSGELEERDHEID

TE VERDEDIGEN

op Dinsdag den 14^{den} Mei 1895, des namiddags te 3 $\frac{1}{2}$ ure,

DOOR

GEORGE JACOBUS DU CELLÉE MULLER,

GEBOREN TE AMSTERDAM.

NIJMEGEN — P. A. GEURTS — 1895.

AAN MIJNE OUDERS.

VOORWOORD.

Bij het verlaten van de Utrechtsche Academie is het mij eene behoefte, mijn dank te brengen aan U, Hooggeleeraren der juridische faculteit, voor het onderwijs van U genoten.

In het bijzonder betuig ik U, Hooggeleerde Pols, Hooggeachte Promotor, mijne diepe erkentelijkheid voor de welwillende medewerking en steun, mij bij de samenstelling van mijn proefschrift verleend.

Neemt ook Gij, Hooggeleerde De Geer, Hamaker en Molengraaff, Eere-Voorzitters van „Antonius Mattheus”, mijnen hartelijken dank aan voor hetgeen ik

van U, op de zoo leerrijke avonden, in dit gezelschap
doorgebracht, heb mogen leeren.

Mijne vrienden en kennissen, moge het U allen
welgaan! Het Utrechtsche Studenten-Corps bloei en
groeie!

UTRECHT, April, 1895.

INLEIDING.

Het leerstuk der ontoerekenbaarheid, een der moeilijkste van de hedendaagsche wetenschap van het Strafrecht, wordt behandeld in den Derden Titel van het Eerste Boek van ons Strafwetboek. Wij vinden daar geen theorieën; de wetgever heeft zich bepaald tot het geven van enkele practische regelen. Hij geeft alleen de redenen op, die de strafbaarheid uitsluiten, verhoogen en verminderen en wel in de eerste drie Artikelen van dien Titel de redenen, die de strafbaarheid uitsluiten, op grond van 1°. gebrekkige ontwikkeling of ziekelijke storing der verstandelijke vermogens (art. 37), en 2°. van te jeugdigen leeftijd (artt. 38 en 39). Schrij-

ver dezes nu heeft zich ten doel gesteld zich bezig te houden met art. 37 en wel met al. 2, wyl zich daarin eenige vragen opdoen, wier bespreking hem toeschijnt, niet van belang ontbloot te zijn. Voor de bespreking van het eerste lid van het artikel verwijs ik den lezer naar de allerbelangrijkste discussiën, bij de behandeling van het artikel in de Tweede Kamer der Staten-Generaal gevoerd en naar de psychologische en psychiatrische geschriften van Dr. J. N. Ramaer, Dr. N. B. Donkersloot, naar het proefschrift van Mr. F. Willekes Macdonald etc. etc.

Artikel 37 Swb. luidt:

Niet strafbaar is hij, die een feit begaat, dat hem wegens de gebrekkige ontwikkeling of ziekelijke storing zijner verstandelijke vermogens niet kan worden toegerekend.

„Blijkt dat het bogane feit hem wegens de „gebrekkige ontwikkeling of ziekelijke storing „zijner verstandelijke vermogens niet kan worden toegerekend, dan kan de rechter gelasten „dat hij in een krankzinnigengesticht worde „geplaatst gedurende een proeftijd den termijn „van een jaar niet te boven gaande.”

De vragen, die zich naar aanleiding van dit 2de lid opdoen, zijn de volgende:

- 1°. Hoe blijkt de ontoerekenbaarheid?
- 2°. Is er een speciale regeling noodig voor de categorie der krankzinnigen, bedoeld in art. 37?
- 3°. Wie wordt bedoeld, waar de wet spreekt van „de rechter”?

Bij deze hoofdvragen sluiten zich eenige andere vragen aan, welke ik daarbij hoop zoo duidelijk mogelijk te behandelen.

HOOFDSTUK I.

HISTORISCHE ONTWIKKELING.

Gaan wij, alvorens tot de eigenlijke bespreking der in de Inleiding gestelde vragen over te gaan, de historische ontwikkeling van art. 37 al. 2 na. De bevoegdheid van den rechter om bij de uitspraak plaatsing in een krankzinnigengesticht te bevelen, vinden wij daar vermeld. Deze tweede alinea nu is geheel dezelfde gebleven als de 2e alinea van art. 37 zooals het voorkomt in het gewijzigd ontwerp van Minister Modderman. Met de verschillende redacties van het 1ste lid van art. 37 zullen we ons niet bezighouden.

Eene bepaling als die van art. 37 al. 2 werd

niet aangetroffen in den Code Pénal, hoewel ons tegenwoordig 1° lid van dat art. hetzelfde grond-principe vertoont als art. 64 C. P. ¹⁾ Eerst in het niet in werking getreden 1° boek van het Swb van 1840 komt zij op eenigszins andere wijze voor ²⁾. Eveneens in het wetsontwerp van 1847 in art. 69 al. 1 ³⁾, waarbij eene niet onbelangrijke uitbreiding van het principe te constateeren valt. Immers dit artikel verklaarde den maatregel van opneming in een gesticht ook toepasselijk in geval van buitenvervolgving stelling en verlengde den proeftijd van drie maanden tot één jaar, tevens uitdrukkelijk bepalende, dat gedurende dien proeftijd geen ontslag zou verleend worden en dat de arrondissements-rechtbank daarenboven nog bevoegd zou zijn den termijn na verloop van dat jaar te verlengen ⁴⁾. In denzelfden zin luidde art. 32 van het wetsontwerp van 1859 ⁵⁾.

De geschiedenis onzer strafwetgeving volgend, zijn we nu genaderd tot de periode waarin het tegenwoordige Wetboek van Strafrecht tot stand kwam. Bij de beschouwing der verschillende ingediende ontwerpen treft het ons onmiddellijk, dat de bepaling, die ons onderwerp van bespreking

uitmaakt, niet in het ontwerp der Regeering voorkomt (1879), evenmin in dat der staatscommissie (1875). Eerst bij de bespreking van 't gewijzigd regeeringsontwerp (min. Modderman), 1880, en waarschijnlijk ten gevolge van opmerkingen van een psychologische specialiteit ⁶⁾ wordt op voorstel der Commissie van Rapporteurs het tweede lid van ons tegenwoordig art. 37 Swb. in het bij de wet van 3 Maart 1881 (Stbl. n°. 35) vastgestelde wetboek opgenomen. Met een klein redactiever verschil vinden wij deze bepaling terug in art. 18 al. 2 van de Wet tot regeling van het staatstoezicht op krankzinnigen, van 27 April 1884 (Stbl. n°. 96) ⁷⁾. Zoo doende trad onze bepaling feitelijk reeds in werking vóór het nieuwe Strafwetboek. Bij de Invoeringswet ⁸⁾ werden bij art. 10 n°. 46 de 2^e en 3^e alinea van art. 18 der Wet van 1884 (Stbl. n°. 96) vervangen door eene bepaling, die genoemd art. 18 beter deed corresponderen met het Swb. ⁹⁾. We hebben dus op het oogenblik eene wettelijke bepaling, die in vergelijking met vroeger, een werkelijke verbetering mag genoemd worden, maar toch heeft de practijk in de sedert verloopene jaren den nadruk gelegd op lacunes, wier bespreking

schrijver van dit proefschrift zich hoofdzakelijk ten doel heeft gesteld. Werd daareven opgemerkt dat ons art. 37 al. 2 eene werkelijke verbetering mag genoemd worden, het bewijs dezer stelling kan gemakkelijk geleverd worden. Immers, hoe werd er vóór 1884 met zulke krankzinnigen gehandeld? Er waren twee mogelijkheden: den krankzinnige eenvoudig weer los te laten — immers hem te straffen met opsluiting was ondoenlijk, daar de schuld ontbrak, — en dus der maatschappij een dikwerf gevaarlijk gebleken individu weer op den hals te schuiven, en ten tweede den ongelukkige de gelegenheid te benemen van zijne ziekte te genezen; òf men moest met inachtneming van vele en lastige formaliteiten bij den burgerlijken rechter vorderen, door middel van den ambtenaar van het Openbaar Ministerie (wien men zulks officieus in overweging moest geven), den ontoeroekningsvatbare, met inachtneming der wet van 29 Mei 1841 (Stbl. n°. 20) in een gesticht te doen plaatsen, een middel dat eveneens groote bezwaren ondervond: behalve het gevaar voor tijdverlies, opzien tegen den grooten omweg langs velerlei formaliteiten, het gevaar voor wederrechtelijke in bewaring hou-

ding, kan men zich ook nog het geval denken, dat de burgerlijke rechter ¹⁰⁾ het met den strafrechter niet eens werd omtrent het bestaan der krankzinnigheid en de gevraagde machtiging tot voorloopige plaatsing derhalve weigerde te verleen, waardoor een zeer ongewenscht conflict zou kunnen ontstaan, allermint in het belang, noch der maatschappij, noch van den ontoerkeningsvatbare. Art. 37 al. 2 is dus zeer zeker een gewichtige verbetering te noemen, daar het den weg afsnijdt aan dergelijke opinieverschillen.

HOOFDSTUK II.

HOE BLIJKT DE ONTOEREKENBAARHEID?

Vanzelf vraagt men, bij de lezing van den tekst: „Blijkt dat het begane feit hem wegens de ge- „brekkige ontwikkeling of ziekelijke storing zijner „verstandelijke vermogens niet kan worden toege- „rekend enz....” *hoe* zal zulks blijken? Somwijlen blijkt de krankzinnige toestand reeds uit de handeling zelve, maar in het grootste deel der gevallen zal alleen het oog van den deskundige sporen van ontoerekenbaarheid voortbrengende gebreken der verstandelijke vermogens ontdekken. En nu is het er verre van, dat de rechter altijd een deskundige zal zijn op het gebied der psychiatrie, integendeel,

men kan gerustelijk het tegendeel aannemen, In het acad. proefschrift van mr. J. G. Pott ¹⁾ vinden wij in het tweede hoofdstuk deze questie uitvoerig besproken en in hoofdzaak kunnen wij ons bij het daar betoogde aansluiten, vooral daar waar mr. Pott van oordeel is, dat de rechter steeds in het oog zal moeten houden, dat de wet slechts die handelingen tot strafbare feiten stempelend, waarvan een normaal ontwikkeld mensch kan inzien dat zij ongeoorloofd zijn, daarmede erkent, dat het totaal ontbreken van zoodanig inzicht de strafbaarheid uitsluit. Dit schijnt mr. Pott de leiddraad toe, dien de rechter moet volgen bij de beantwoording van de in art. 37 gestelde vraag, of het feit op de daar aangewezen gronden „niet kan worden toegerekend.” Meent de rechter, dat deze opvatting niet juist is, hij stelle eene andere daarvoor in de plaats maar trachte nooit de moeilijkheid te ontgaan, door deze questie aan den deskundige voor te leggen. De laatste zou volkomen bevoegd, zelfs verplicht zijn het antwoord te weigeren.

Nu zijn er weinig zaken, die zooveel oefening en langdurige waarneming behoeven als het beoordeelen van het al- of niet aanwezig zijn van krankzinnigheid.

Het is eene algomeene grief ¹²⁾, dat ieder, waar het, zooals mr. Mom Visch ¹³⁾ terecht opmerkt, bv. eene ziekte der longen geldt, vertrouwen stelt in de uitspraak van den arts, maar dat, zoodra er van ziekelijke storing der functies van hersenen en zenuwen sprake is, ieder een woord mede wil spreken en het beter meent te weten dan de deskundige. Het gevolg daarvan is, wanneer genoemde hebbelijkheid zich evenzeer openbaart bij de leden der rechterlijke macht als bij de groote meerderheid hunner medeburgers ¹⁴⁾, dat menigeen, wiens juiste plaats in een krankzinnigengesticht zou zijn, naar de gevangenis wordt verwezen. De voorbeelden hiervan, bij Ramaer ¹⁵⁾ en in de verschillende werken van Dr. Donkersloot te vinden, leveren voor die bewering tal van treurige bewijzen ¹⁶⁾. Het kan dus niet anders, of de personen die geroepen zijn recht te spreken, moeten te veel afhangen van de adviezen des geneeskundigen, dan dat ze eene oorspronkelijke, in zich zelven gevormde overtuiging zouden bezitten. Een gevolg van een en ander is dat de rechter in staat worde gesteld erkend bekwame geneeskundigen te raadplegen, maar, gesteld dat die deskundigen al in voldoende

getal bestonden, dan nog is dat niet genoeg, want in allen gevalle zal de rechter zelf hebben te beslissen of er termen voor eene expertise zijn en aan het feit, dat de rechter zich *niet* die vraag stelde, zullen de bovenbedoelde gevallen wel te wijten zijn dat krankzinnigen veroordeeld werden. En somtijds, al werd door den rechter wèl overwogen dat de expertise noodzakelijk was en er ook werkelijk door deskundigen een onderzoek ingesteld, met inachtneming van alle regelen en met behulp van alle hulpmiddelen der wetenschap, hoe betrekkelijk dikwijls geschiedde het dan niet, dat een breed gemotiveerd advies op zwakke gronden werd weerlegd, ja zelfs soms niet werd geteld, en de rechter, onafhankelijk er van, zijn vonnis velde. Dr. Ramaer betichtte in zijn reeds meermalen geciteerd werk ¹⁷⁾, van de hebbelijkheid, hierboven bedoeld, zoowel hier te lande als elders, de ambtenaren van het openbaar ministerie. Op welke wijze zou er verbetering in dien toestand te brengen zijn? Vooreerst door een verplicht volgen van een cursus en examen afleggen in het vak der psychologie en psychopathologie, nl. voor die juristen wier voornemen het is zich in rech-

terlijke betrekkingen te begeven. Aan elke universiteit zou dus bedoeld onderwijs moeten gegeven worden, in een vorm, voor den toekomstigen rechter geschikt. De voordeelen eener dergelijke opleiding zouden vele zijn. Indachtig aan het oude spreekwoord: „weten is begrijpen dat men niets weet” zou de rechter zich niet licht schuldig maken aan betweterij, hij zou beter in staat zijn de vragen te stellen, die hij den deskundige zal voorleggen, het antwoord op die vragen beter kunnen begrijpen en beoordeelen en daardoor de gewichtige taak der deskundigen meer gaan waardeeren, en ten slotte met meer zekerheid een oordeel vellen over de al- of niet toerekenbaarheid van den aan zijn rechtspraak onderworpen individu. Te meer moet op dergelijk onderwijs worden aangedrongen, nu het aantal gevallen van zielsziekten onrustbarend toenemende is, en daarmee in evenredigheid het aantal strafbare handelingen, door personen, aan dergelijke ziekten lijdend, gepleegd.

Het schijnt mij hier niet de plaats toe te spreken over de questie of de deskundige als getuige moet worden beschouwd. Over deze overigens belangrijke vraag raadplege men het reeds boven

aangehaald proefschrift van mr. Pott, maar toch wensch ik den nadruk te leggen op eene leemte in onze wetgeving, die wel herhaaldelijk spreekt over deskundigen en hun rapporten, maar niet zegt, *welke* deskundigen geraadpleegd *moeten* worden en de keuze overlaat aan den rechter. Nu zij het verre van mij te willen beweren, dat de rechter niet altijd *bekwame* deskundigen zal raadplegen, maar bij gebreke aan een voldoende en steeds beschikbaar aantal deskundigen zal de rechter meermalen genoodzaakt zijn de hulp in te roepen van personen, die hoe bekwaam ook, toch geen specialiteiten zijn ¹⁸⁾. Daardoor bestaat aan den anderen kant ook bij den rechter te groote onzekerheid en is hij door eene al te groote vrijheid in het benoemen van deskundigen belemmerd in het doen eener *goede* keuze. Er is m. i. slechts één middel dat werkelijk afdoend kan genoemd worden en dat, hoewel te kort nog toegepast om nu reeds met nauwkeurigheid de resultaten er van af te meten, eene werkelijke verbetering in den toestand kan brengen. Ik bedoel het op 't oogenblik in België toegepast stelsel van door den staat aangestelde en bezoldigde geneesheeren, specialiteiten

op het gebied der psychologic en psychopathologie, om zoo te zeggen „officieele deskundigen.” (Zie Bijlage). Het gehele rijk werd bij Koninklijk Besluit van den 30 Maart 1891, nader aangevuld door eene ministerieele resolutie van den minister van Justitie Le Jeune, verdeeld in 3 afdeelingen en in elke dier „circonscriptions” een médecin aliéniste aangewezen.

Het is de taak dier geneesheeren, de gevangenen in hun circonscription aan een nauwkeurig onderzoek te onderwerpen en zoodra zich bij een van hen eenig verschijnsel voordoet, dat recht geeft om te vermoeden dat zijne geestvermogens abnormaal zijn, daarvan rapport aan de regeering uit te brengen. Blijkt het vermoeden bij nader onderzoek juist te zijn geweest, dan wordt er overgegaan tot plaatsing in een krankzinnigengesticht. Welnu, zou dit stelsel ook niet in ons land toe te passen zijn? Mij dunkt dat de bezwaren niet zouden opwegen tegen de voordeelen; en de rechterlijke macht en de beklaagde zouden door zulk een stelsel gebaat zijn. Lezenswaard is voorzeker het rapport door den minister Le Jeune, den 28 Maart 1891 aan den koning aangeboden, (als bijlage achter deze

bladzijden afgedrukt) en voorzeker gelden de motieven, daarin aangegeven, evenzeer in ons land als in dat onzer Belgische bureu. Moge onze regering spoedig het voorbeeld der Belgische volgen!

HOOFDSTUK III.

IS ER EENE SPECIALE REGELING NOODIG VOOR DE
CATEGORIE DER KRANKZINNIGEN, BEDOELD IN ART. 37?

Stellen wij het geval, dat iemand een strafbaar feit gepleegd hebbende, blijkt ontoerekeningsvatbaar te zijn en dientengevolge krachtens de uitspraak van den strafrechter in een gesticht geplaatst is, dan rijst van zelf de vraag: hoe lang moet zulk een individu in dat gesticht verblijven, zonder dat zijne terugkeer in de samenleving aanleiding kan geven tot herhaling van het gepleegde misdrijf of wel tot het begaan van nieuwe strafbare feiten, die hem wellicht niet kunnen toegerekend worden wegens den ontoerekeningsvatbaren toestand waarin 's daders wil verkeerde? M. a. w. en hier komen

we tot de vraag, die ook mr. Mom Visch zich stelt in Themis, 1887, 3e. stuk „moeten, voor deze categorie van krankzinnigen bijzondere bepalingen betreffende een mogelijk ontslag uit het gesticht noodig geacht worden?” Met mr. M. V. meen ik dat de tot standbrenging eener bijzondere regeling ten aanzien van de bedoelde categorie van krankzinnigen zeer goed uitvoerbaar zijn zou. Immers het ontslag moet verleend worden op grond van art. 28 al. 1, der krankzinnigenwet ¹⁹⁾. Wanneer het „zware, in een toestand van krankzinnigheid „begane misdrijven geldt, kan het voor de maatschappelijke orde uiterst gevaarlijk zijn, indien „de opgenomene te spoedig wordt ontslagen ²⁰⁾. Juist „in zulke gevallen nu zal de strafrechter het meest „van de hem bij art. 37 al. 2 gegeven bevoegdheid „gebruik maken en voor zulke krankzinnigen, „indien althans de storing hunner verstandelijke „vermogens niet aan eene spoedig voorbijgaande „oorzaak is toe te schrijven, behoorde, dunkt mij, „het verblijf in het gesticht althans een jaar te „duren.”

„Niet zelden toch is het herstel slechts schijnbaar; de opgenomene kan wel is waar, op het

„oogenblik als hersteld zijn te beschouwen, maar „de krankzinnigheid kan eenigen tijd later, onder „medewerking van gunstige omstandigheden, op „nieuw uitbreken en wellicht tot nog ernstiger „gevolgen leiden. De eisch schijnt daarom niet „ongegrond, dat dergelijke personen niet in de „maatschappij terugkeeren zonder dat zij aan eene, „gedurende langen tijd voortgezette, waarneming „onderworpen zijn geweest." Voorgelicht door den deskundige, die den krankzinnige heeft waargenomen en die dus het best zal kunnen oordeelen over de kans, die er bestaat dat de, in de maatschappij weergekeerde, uit het gesticht ontslagene, zijn misdrijf zal herhalen of nieuwe plegen, behoorde dus dezelfde rechter, die de opneming gelast heeft, ook het ontslag te bevelen.

Zulk eene regeling voor art. 37 zou des te minder ongerijmd zijn waar we in de artt. 38 en 39 hetzelfde wél vinden voorgeschreven ten opzichte van jeugdige overtreeders der strafwet, die in een Rijksopvoedingsgesticht geplaatst zijn. De regel vervat in al. 1 en 2 van art. 28 der krankzinnigenwet behoorde m. i. te worden afgeschaft en te worden vervangen door een nieuwe alinea ach-

ter art. 37 Swb. van denzelfden inhoud als de 3^e alinea der artt. a. M. 38 en 39, nl.: „Dezelfde rechter kan altijd het ontslag gelasten.”

In de tweede plaats zou de krankzinnige van art. 37 steeds in een *Rijksgesticht* moeten worden opgenomen. De in zulk een gesticht uniforme behandeling der lijders, de eenheid van toezicht zouden bovendien zeer ten goede komen aan de psychiatrie, die aldaar een voldoende aantal gevallen ter waarneming bij elkaar zou hebben.

Wat moet nu de last tot plaatsing in een gesticht bevatten? Een proeftijd, gedurende welken de krankzinnigen in het gesticht moeten verblijven en door den rechter, die de plaatsing beveelt, te bepalen, of wel een proeftijd, opgevat op dezelfde wijze als in andere gevallen van krankzinnigheid, zoodat in geval van herstel de patiënt ook tusschentijds kan worden ontslagen? Geheel en al onverdedigbaar is de Engelsche gewoonte den „criminal lunatic”, in een afzonderlijk gesticht (te gelijk met de veroordeelden, die in de gevangenis krankzinnig zijn geworden) op te sluiten en hem „during her majesty's pleasure,” d. w. z. meestal *levenslang*, ook al is hij geheel genezen, in bewa-

ring te houden ²⁴). Omne nimium nocet; maar er is een middenweg, met het oog op een mogelijk herstel zeer aan te bevelen: men late den krankzinnige zoolang in het gesticht, tot uit eene langdurige waarneming is gebleken, dat er bij hem geen spoor van krankzinnigheid meer over is. De arts geve daartoe het advies aan den rechter, die de plaatsing gelast heeft, maar eerst na verloop van den proeftijd. Mij dunkt dat dit de beste wijze zijn zou om recidive te voorkomen, in het belang van individu en maatschappij beiden. In elk geval: dezelfde rechter gelaste plaatsing en ontslag.

HOOFDSTUK IV.

WIE WORDT BEDOELD, WAAR DE WET SPREEKT
VAN „DE RECHTER.”

Wij zijn nu gekomen tot de in de Inleiding sub 3° gestelde vraag, wien de wet bedoelt, waar zij spreekt van „de rechter,” die de opzending gelast. Is hieronder ook de *Kantonrechter* begrepen? En de *Raadkamer*? Zoodat deze, op grond van art. 84 of 127 al. 4, van het Wetboek van Strafvordering, een verdachte of beklaagde buiten vervolging stellende, wiens ontoerokenbaarheid wegens krankzinnigheid reeds voldoende is gebleken, tovens diens opneming in een gesticht kan gelasten? Wat den kantonrechter betreft, op grond dat de wet alleen het woord „rechter” bezigt, zou men ge-

neigd zijn ook hem bevoegd te verklaren. Letten wij op de feiten die aan de kennisneming van den kantonrechter zijn onderworpen, dan merken wij dadelijk op dat de *noodzakelijkheid* om den kantonrechter met zooveel woorden bevoegd te verklaren tot opzending, wegens het in den regel minder strafbare karakter dier feiten, niet erkend behoeft te worden; en wat de *wenschelijkheid* eener dusdanige wetsbepaling betreft: m. i. zou het niet gewenscht schijnen den kantonrechter in deze materie gelijk te stellen met de rechtbank, daar toch voor krankzinnige *overtreders* niet dergelijke strengere maatregelen behoeven genomen te worden als voor de krankzinnigen van art. 37, maar wel verdient het aanbeveling den kantonrechter toe te staan in zulke gevallen de *gewone* voorloopige plaatsing te gelasten, binnen 4 weken door een verzoek tot verlenging aan de rechtbank gevolgd.

De eerste alinea van art. 37 Swb. geeft in dezen geen licht. Onder het woord „feit” toch verstaat men zoowel *misdriften* als *overtredingen*. Had de wetgever hetzelfde onderscheid willen maken wat hij in de beide tweede alinea's der artt. 38 en 39 maakt, dan had door hem dat onderscheid ook bij

art. 37 moeten toegepast worden. Uit een en ander blijkt dat de wetgever, die in de meening verkeerde, dat de artt. 18 al. 2 der krankzinnigenwet en art. 37 al. 2 Swb. identisch waren, dwaalde. In art. 18 al. 2 der krankzinnigenwet toch werd gesproken van den „rechter in crimineele en correctionelee zaken”, een gevolg van de, in den C. P. heerschende onderscheiding der strafbare handelingen in crimes, délits en contraventions. Het kan ook zijn dat de wetgever eenvoudig den kantonrechter vergeten heeft; zich dus niet afgevraagd heeft of niet gelijke beperking als in artt. 38 en 39 noodig was. Hoe het ook zij, er is geen enkele reden om den kantonrechter te dezen opzichte onbevoegd te verklaren, al ligt het in den aard der zaak dat door hem van deze bevoegdheid weinig of geen gebruik gemaakt wordt ²²⁾. Bij eene eventueele herziening van ons Strafwetboek zal men, dunkt mij, deze bevoegdheid van den kantonrechter moeten regelen.

Wat de bevoegdheid der Raadkamer aangaat, behalve hetgeen hierover door verschillende schrijvers gezegd is, is zij enkele malen het onderwerp geweest van rechterlijke beslissingen. Reeds vóór

de invoering van het huidige Strafwetboek kwam deze kwestie voor de arrondissements-rechtbank te Amsterdam in 1885 en zelfs in 1889 voor den Hoogen Raad, in eene cassatieprocedure, waarbij de feiten beoordeeld moesten worden naar de vroegere Strafwetgeving, waaruit zich het oogen-schijnlijk vroege laat verklaren, dat in een Arrest, gewezen den 14 Nov. 1889 ²³), in het geheel geen melding wordt gemaakt van de toen vigeerende strafwet, maar integendeel geredeneerd wordt uit het ongewijzigd art. 114 S. V. en art. 18 der wet van 1884. Bij het Amsterdamsche vonnis verklaarde de Raadkamer zich onbevoegd de opzending van den beklaagde naar een krankzinnigengesticht te gelasten, op grond van de wet van 1884 (Stbl. N°. 96) art. 18 al. 2, oordeelende dat de rechter in strafzaken niet is de rechtbank in raadkamer, maar de rechtbank, oordeelende ter openbare terecht-zitting, eene m. i. alleszins juiste beslissing. Wat het Arrest van den Hoogen Raad betreft, de aan-leiding tot deze beslissing was de volgende. De Rechtbank in raadkamer had een persoon, tegen wien rechtsingang met bevel tot instructie was verleend, ter zake van moedwillige brandstichting,

bij diczelfde beschikking bevolen op te nemen in een krankzinnigengesticht. Het vonnis nu, waarvan in cassatie gekomen werd, had beslist dat de kosten van vervoer naar en van verpleging in het rijksgesticht ²⁴⁾ van dien persoon, waren voor rekening der gemeente Zwijndrecht, waar de krankzinnige woonplaats had en dus op die gemeente konden worden verhaald. Vandaar de beslissing, genomen door de Civiele Kamer van den Hoogen Raad.

Het eerste middel van cassatie nu, door den eischer voorgesteld, grondde zich juist op de onbevoegdheid der raadkamer, de opneming in een krankzinnigengesticht te gelasten. De Advocaat-Generaal Mr. Gregory achtte bij zijne conclusie dit middel ongegrond. Zijne redeneering luidde als volgt:

„De 2de al. van art. 18 der krankzinnigenwet
 „luidt aldus: „De Rechter in crimineele en correc-
 „„tioneele zaken is bevoegd te gelasten, dat iemand,
 „„die een strafbaar feit gepleegd heeft, dat hem
 „„wegens de gebrekkige ontwikkeling of ziekelijke
 „„storing zijner verstandelijke vermogens niet als
 „„misdrijf kan worden toegerekend, gedurende één

„jaar in een krankzinnigongesticht worde opge-
 „nomen.” Met „rechter”, zoo wordt beweerd,
 „wordt hier bedoeld de rechter, die de eindbeslis-
 „sing geeft, want er wordt gesproken van „iemand,
 „die een strafbaar feit gepleegd heeft”, en of
 „iemand een strafbaar feit gepleegd heeft, staat
 „niet ter beoordeeling van den rechter in Raad-
 „kamer. Men neemt alzoo de uitdrukking „gepleegd
 „heeft” in den zin van „zich schuldig heeft ge-
 „maakt aan”. Heeft men echter daartoe hier het
 „recht? Ik geloof neen! „Gepleegd hebben” heeft
 „in de rechtszaal eene dubbele beteekenis, vooreerst
 „de *materieele* beteekenis van *begaan hebben*, waarbij
 „dan geen rekening wordt gehouden met de vraag
 „naar de *schuld*, en verder de beteekenis, waarbij
 „niet alleen aan de *daad*, maar ook aan de *schuld*
 „wordt gedacht.

„En nu bestaat er m. i. niet de minste reden
 „om de eerstgenoemde beteekenis te verwerpen
 „en de laatstbedoelde als de juiste aan te nemen.
 „Met zijn beroep op de geschiedenis der wetsbe-
 „paling is de geachte pleiter voor den eischer m. i.
 „niet gelukkiger. Terecht wijst hij er op, dat in
 „het oorspronkelijke wetsontwerp voorkwamen de

„woorden: „In het geval van art. 37, tweede lid,
 „„van het W. v. Strafr.”, doch dat op eene op-
 „merking in het Voorloopig Verslag, dat het nieuwe
 „W. v. Strafr. wel is waar was afgekondigd, doch
 „nog niet in werking getreden, de bepaling van
 „art. 37, 2^e lid van genoemd Wetb. in art. 18) toen
 „nog 17), 2^e lid is overgenomen. Maar die verwij-
 „zing naar art. 37, 2^e lid Strafwb. is, naar het
 „mij voorkomt, eer in het nadeel dan in het voor-
 „deel van het namens den eischer voorgedragen
 „stelsel. Het argument is dit, dat bedoeld 2^e lid
 „zijn oorsprong te danken heeft aan deze vraag
 „der Commissie van Rapporteurs (Smidt I pg. 348):
 „„Moet niet de Wet bepalen dat de Rechter in geval
 „„van vrijspraak, evenals de plaatsing van kinde-
 „„ren in een Rijksopvoedingsgesticht (art. 49) [39]
 „„de opsluiting in een krankzinnigengesticht kan
 „„bevelen?” De Commissie had dus, zoo is de
 „redeneering, het oog niet op eene beschikking in
 „Raadkamer, waarbij geen vrijspraak kan te pas
 „komen, maar op eene eindbeslissing. Doch daar-
 „tegen zij opgemerkt, dat hoe belangrijk ook de
 „wordingsgeschiedenis wezen mag, het ten slotte
 „toch aankomt op hetgeen door de Wetgevende

„Macht is vastgesteld. En nu vergelijkte men het „artikel, zooals het in zijne 2de alinea door de „Commissie is voorgesteld, met de redactie der „Regeering, die *wet* is geworden.

„„Blijkt,” zoo luidde de door de Commissie voorgestelde bepaling, „dat het gepleegde feit den „dader wegens de gebrekkige ontwikkeling of „„ziekelijke storing zijner verstandelijke vermogens „„niet kan worden toegerekend, dan kan de Rech- „„ter gelasten, dat *de vrijgesprokene* in een krank- „„zinnigengesticht worde geplaatst.” En wat leest „men in art. 37, 2^e al. zooals die *wet* geworden is? „„Blijkt dat het begane feit hem wegens de ge- „„brekkige ontwikkeling of ziekelijke storing zijner „„verstandelijke vermogens niet kan worden toe- „„gerekend, dan kan de Rechter gelasten dat *hij* „„in een krankzinnigengesticht worde geplaatst „„gedurende een proeftijd, den termijn van één „„jaar niet te boven gaande.” Verdwenen is alzoo „de uitdrukking „*de vrijgesprokene*” en daarvoor „is het woord „hij” in de plaats gekomen, waar- „mede, blijkens de 1e alinea wordt bedoeld „*hij* „die een feit begaat” („niet strafbaar is *hij*, die een „„feit begaat, dat hem wegens de gebrekkige ont-

„wikkeling of ziekelijke storing zijner verstande-
 „lijke vermogens niet kan worden toegerekend.”)
 „De aanhaling van deze eerste alinea van art. 37
 „heeft voor dit middel nog eene andere beteekenis.
 „Er blijkt namelijk uit dat de uitdrukking „gepleegd
 „heeft” in art. 18 der krankzinnigenwet moet wor-
 „den opgevat in den zin van „begaan heeft” en
 „alzo in den *materieelen* zin, zoodat ook t. a. van
 „dit punt het beroep op de geschiedenis niet in
 „het voordeel des eischers is.

„Daar nu bij de vaststelling van art. 37 al. 2
 „Swb. de woorden „*de vrijgesprokene*” zijn geschrapt,
 „mag het er voor worden gehouden, dat de wet-
 „gever de bevoegdheid om de plaatsing van een
 „krankzinnige te gelasten niet uitsluitend aan den
 „Rechter, die de eindbeslissing geeft, heeft willen
 „toekennen ²⁵⁾. En, naar het mij voorkomt, kan
 „er moeielijk eene reden worden uitgedacht, waarom
 „den Rechter in Raadkamer die bevoegdheid niet
 „zou zijn geschonken. In de instructie toch is er
 „gelegenheid genoeg om aangaande den twijfelach-
 „tigen gemoedstoestand van den dader van eenig
 „feit tot zekerheid te komen. En waarom zou dan,
 „wanneer werkelijk gebleken is dat deze krank-

„zinnig is, de loop van het geding onnoodig moeten
 „worden vertraagd, den ongelukkige de gelegenheid
 „moeten worden benomen om reeds dadelijk in een
 „gesticht te worden geplaatst en het pijnlijk schouw-
 „spel niet mogen worden vermeden eener terecht-
 „stelling van iemand, wiens geestelijke vermogens
 „dermate zijn gekrenkt, dat eene schuldigverklaring
 „eene onmogelijkheid is?

„Ten slotte wijs ik nog op het woord „uitspraak”
 „in de 3de al. van meergenoemd art. 18: „Deze
 „„opneming geschiedt tegen overlegging van een
 „„uittreksel uit de in kracht van gewijsde gegane
 „„uitspraak, die de plaatsing beveelt.” Het woord
 „uitspraak namelijk is de algemeene benaming,
 „waaronder zoowel een *vonnis* als eene *beschikking*
 „is begrepen. Zoo wordt o. a. in art. 116 Strafvord.
 „(oud) de *beschikking in Raadkamer* gegeven „uit-
 „spraak” genoemd.”

De Hooge Raad, zich met de conclusie van den
 Advocaat-Generaal, wat dit eerste middel betreft,
 vereenigende, sprak daardoor in zijn Arrest het
 gevoelen uit, dat de Raadkamer wèl degelijk be-
 voegd is de plaatsing van den krankzinnige in een
 gesticht te gelasten. Toch is er, dunkt mij, veel op

de juistheid der genomen conclusie en der beslissing af te dingen. „Zonder twijfel heeft het,” zooals Mr. H. H. A. van Roijen in een ingezonden stuk in het Weekblad van het Recht n°. 5599 (1888) schrijft, „uit een praktisch en moreel oogpunt veel „voor, dat een krankzinnige, die zich aan een mis- „drijf heeft schuldig gemaakt, reeds door de Raad- „kamer wordt ontslagen en dat het ergerlijke en „onaangename eener publieke terechtzitting wordt „vermeden,” maar m. i. zou zulk een ontslag, als geen nadeel voor den beklaagde opleverend, op zich zelf zeer aanbevelenswaardig zijn, wanneer de uitspraak in Raadkamer zich op grond van art. 37 al. 1 slechts daartoe bepaalde zonder meer. Nu zal men zeggen: wanneer ge de raadkamer bevoegd verklaart den beklaagde krankzinnig te verklaren, zijt ge dan niet tevens verplicht de raadkamer ook bevoegd te verklaren, om den krankzinnigverklaarde in een gesticht te plaatsen? Immers, beide alinea's van het artikel hangen ten nauwste samen, maar dit daargelaten, hoe moet het gaan, wanneer de raadkamer niet bevoegd is den krankzinnige in een gesticht te plaatsen en derhalve de opzending *niet* gelast is; hoe moet hij

dàn worden opgezonden? Moet het O. M. den, op grond van krankzinnigheid ontslagen dader dadelijk wederom dagvaarden, om zijne opzending te hooren eischen? „Eene procedure,” zegt Mr. van Roijen, „volgens de wet van 27 April 1884 (Stbl. n°. 96) is niet „aan te nemen om art. 18 van diezelfde wet, waar „juist eene exceptioneele bepaling op die procedure „wordt vermeld en voor 't geval dat de rechter in straf- „zaken de plaatsing heeft bevolen. Zij veronderstelt, „dat in 't geval van art. 37 Swb. het de rechter in „strafzaken is en deze alleen, die de opzending gelast.”

Naar mijne meening nu, verzet zich zoowel de goest als de letter van ons Wb. van Strafrecht tegen deze opvatting, en mag de raadkamer noch den dader krankzinnig verklaren, noch zijne plaatsing in een krankzinnigengesticht gelasten. Gaan wij slechts na, welke de taak is, door de Wet aan de Rechtbank in Raadkamer vergaderd, opgedragen! Deze taak wordt omschreven in de artikelen 126 en 127 van het Wetboek van Strafvordering, en de gevallen, die zich kunnen voordoen, worden daar onderscheiden, als volgt:

- 1°. De rechtbank oordeelt de instructie niet volledig; art. 126 al. 1 Sv.

- 2°. Zij acht zich onbevoegd; art. 127 al. 1 Sv.
- 3°. Ter zake van het feit is geen recht tot strafvervolging aanwezig; art. 127 al. 4 Sv.
- 4°. De instructie heeft geen voldoende aanwijzing van schuld tot verdere vervolging opgeleverd; art. 127 al. 4 Sv.
- 5°. In de instructie of na den afloop daarvan zijn vormen verzuimd; art. 127 al. 5 Sv.
- 6°. Alle andere gevallen, waarbij de zaak naar de terechtzitting wordt verwezen ^{2°}); art. 127 al. 6 Sv.

Wat nu in de met name genoemde gevallen moet geschieden, zegt de wet in de aangehaalde artt. 126 en 127 zelf; in alle andere gevallen — niet met name genoemd — verwijst de raadkamer de zaak naar de terechtzitting. In het geval, dat het feit den dader niet kan worden toegerekend, dus ook; of moet men dat geval brengen onder het sub 3°. genoemde: ter zake van het feit is geen recht van strafvervolging aanwezig? Dit is te onderzoeken.

De Memorie van Toelichting op art. 85 van het

oorspronkelijk ontwerp (later met eenige wijziging art. 83 Sv. geworden) leert ons een en ander. Men leest daar: „Art. 85 der bestaande wet („wanneer „de rechtbank bevindt dat tegen het feit geene „strafbepaling bestaat, zal zij enz. . . .”) gewaagt „alleen van het geval, dat tegen het feit geene „strafbepaling bestaat. Het daarin vervatte voor- „schrift (verklaren, dat er geen grond bestaat om „voort te procederen) zal ongetwijfeld ook dáár „werking moeten hebben, waar vervolging uit an- „deren hoofde is uitgesloten, b. v. in geval van „verjaring of van gemis van klachte, waar deze „voor vervolging een vereischte is. De thans voor- „gestelde uitdrukking, die alle gevallen omvat, „schijnt uit dien hoofde juister.”

In het Voorloopig Verslag der Tweede Kamer werd het stilzwijgen bewaard, zoowel over de wijziging, als over de toelichting. Toch ware eene opheldering niet overbodig geweest en de vraag alleszins gewettigd of niet-toerekenbaarheid op grond van art. 37 van het Strafwetb. en jeugdigen leeftijd van den dader ook werden bedoeld door den steller der toelichting, toen hij voorbeeldshalve slechts twee gevallen opnoemde, waarin ver-

volging was uitgesloten. Hoe dit zij, eene verandering bij amendement van den heer Mackay, bij de openbare beraadslaging, op het regeeringsartikel gemaakt, doet elken twijfel vervallen. Het regeeringsart. luidde: „Indien ter zake van het feit geen „recht van strafvordering aanwezig is, enz....” De wijziging verving het woord „strafvordering” door het woord „strafvervolging” en de voorsteller lichtte zijn amendement in de zitting van 15 Oct. 1885 als volgt toe:

„In art. 85 zijn blijkens de Memorie van Toelichting bedoeld alle gevallen, waarin geen recht tot „Strafvervolging” kan plaats hebben.... Nu wordt in ons artikel gehandeld over zaken, waarin geen recht tot „strafvervolging” aanwezig is, maar daarvoor is hier de uitdrukking gekozen: „geen „recht tot strafvordering.” Er zijn gevallen, waarin geen recht tot „strafvordering”, maar wel „strafvervolging” denkbaar is. Ik wijs hierbij op de artikelen 37 en 39 van het Wetboek van Strafrecht. De in art. 37 bedoelde personen zijn niet strafbaar voor het feit, dat zij begaan tijdens zij krankzinnig zijn. Er is dus hier geen recht tot „strafvordering, maar er is wèl strafrechtelijke

„vervolging, om de 2de alinea van het artikel te kunnen toepassen. Hetzelfde is het geval met personen „beneden den ouderdom van 16 jaar, die zonder „oordeel des onderscheids hebben gehandeld; ook „dààr is geen recht tot strafvordering, maar wèl „tot strafrechtelijke vervolging, zooals uitdrukkelijk „in art. 39 wordt gezegd.

„Om te voorkomen, dat niet in dit artikel ge- „vallen begrepen worden, die niet daaronder zijn „bedoeld, heb ik deze verbetering voorgesteld.”

Dit amendement werd aangenomen en het woord „strafvordering” in art. 85 vervangen door „strafvervolging”. Wanneer wij nu onder het licht der Toelichting de gedane vraag beschouwen, dan kan het geval, dat aan de Raadkamer de niet-toerekenbaarheid van den dader is gebleken, niet worden gerangschikt onder het bovenvermelde 3°., maar behoort het gebracht te worden onder „alle andere gevallen”. Waaruit volgt, dat de raadkamer de zaak naar de terechtzitting moet verwijzen. De beteekenis toch van het woord „strafvervolging” in art. 83 (oorspr. art. 85) van het Wetboek van Strafvordering kan geene andere zijn dan in art. 127 al. 4 van datzelfde Wetboek.

Wij komen dus tot eene ontkennende beantwoording der vraag: mag de Raadkamer den dader op grond van art. 37 Wb. v. Sr. niet-strafbaar verklaren?

Ook de geest onzer strafprocedure verzet zich, niet minder dan de letter, naar wij meenen, tegen eene dusdanige bevoegdheid. Wat toch is het geval, wanneer men die bevoegdheid aanneemt? Als de instructie is afgelopen, dient de officier van justitie zijne vordering in bij de rechtbank en stelt den beklaagde daarmede in kennis. Nu neemt de officier van justitie niet-strafbaarheid van den dader op grond van art. 37 van het Wetboek van Strafrecht aan en vordert zijne opzending op grond van al. 2 van datzelfde artikel. Wat kan de beklaagde daartegen doen? Hij kan eene memorie indienen, waarin hij uitvoerig kan redeneeren en betoogen, maar gelegenheid om bewijs te leveren, heeft hij niet, ja, de raadkamer mag hem niet eens zien of hooren! Terwijl onze strafprocedure het beginsel van twee instanties huldigt, zal de hierbedoelde beklaagde onherroepelijk zijn gevonnisd, wanneer de raadkamer met den officier van justitie medegaat en de opzending gelast. Volgens art. 130 al.

1 van het Wetboek van Strafvordering kan hij alleen in verzet komen tegen beschikkingen van de raadkamer, waarin hij „ter zake van misdrijf” naar de terechtzitting wordt verwezen²⁷⁾; tegen eene opzending kan hij derhalve zich niet verzetten.

Tenzij hiervoor dus goede gronden, aan duidelijke wetsbepalingen ontleend, kunnen worden aangevoerd, mag men m. i. niet aannemen, dat de raadkamer bevoegd is, om iemand, die een strafbaar feit heeft gepleegd, zonder dat zij hem heeft gezien of gehoord, onherroepelijk naar een krankzinnigengesticht te zenden.

Onaannemelijker nog is deze bevoegdheid der raadkamer, wanneer men nagaat met welk eene nauwkeurige zorg de wet van 27 April 1884 (Stbl. n°. 96) de opzending naar krankzinnigengestichten heeft geregeld. Tot hiertoe heb ik het betoog van mr. H. H. A. van Roijen op den voet gevolgd; maar er is meer, waarop deze schrijver in zijn bovenbedoeld stuk niet gewezen heeft. Nemen wij een oogenblik aan, dat de Raadkamer de hier bestreden bevoegdheid wel bezat — wij hebben reeds gezien hoezeer zij in strijd is met geest en letter onzer wettelijke bepalingen — hoe dikwijls

zouden zich dan niet gevallen voordoen, waarin de Raadkamer, van oordeel dat de dader niet toerekenbaar was, volgens art. 37 Swb., den man plaatste in een krankzinnigengesticht, waar bij een langdurig en nauwgezet onderzoek door deskundigen wellicht zou blijken dat de Raadkamer ten prooi was geweest aan misleiding van den kant des daders. Immers het onderzoek in de gerechtelijke instructie dat door de rechtbank in Raadkamer (art. 81, al. Sv.) op vordering van den officier van justitie, wordt verleend is geheim en in goval de Raadkamer nu opzending gelast — wat m. i. met eene veroordeeling, schoon ook in milderen vorm, gelijk staat — zou zich het geval voordoen dat er recht zou gesproken worden in strijd met het ook in de Nederlandsche Grondwet uitgesproken beginsel van openbaarheid; de beklaagde zou kunnen veroordeeld worden tot opzending naar een krankzinnigengesticht, zonder middelen ter zijner verdediging te hebben kunnen inbrengen, ja, zelfs zonder den bijstand van den rechtsgeleerden raadsman, dien de wet aan iederen beklaagde toekent!

Mocht in het boven besproken Arrest van den Hoogen Raad de Advocaat-Generaal den nadruk

hebben gelegd op het woord „uitspraak” in de 3^e al. van art. 18 der krankzinnigenwet, ik voor mij wensch den nadruk te leggen op het woord de „rechter” in art. 37 al. 2 sub., in het thans vervallen art. 18 al. 2 der krankzinnigenwet (oud) genoemd „de rechter in crimineele en correctie-
neele zaken” ²⁸⁾. Beslist zeker dat dit „rechter” op te vatten is als „strafrechter,” gelijk ook in de artt. 24 al. 2 en 25 al. 1 der krankzinnigenwet ²⁹⁾ de last tot opneming in een krankzinnigenge-
sticht betiteld wordt als een bevel van den „straf-
rechter,” onder welke uitdrukking, zooals de Am-
sterdamsche Rechtbank den 14^{en} Januari 1885 ³⁰⁾ terecht overwoog „noch volgens spraakgebruik,
„noch naar den zin der wet, de rechter in Raadka-
„mer is te verstaan.” Ook Mr. Mom Visch, in het
boven geciteerd insertaat in Themis, 3de stuk, 1887,
laat zich in dezen geest uit: „Waar toch,” zegt
Mr. M. V. „in het *Strafwetboek* sprake is van
„den *rechter*, wordt daarbij m. i. uit den aard der
„zaak bedoeld *die* rechter, welke over het al- of
„niet opleggen eener *straf* uitspraak doet, geenszins
„echter de Raadkamer, die volgens de wijze in het
„Wetboek van Strafvordering omschreven, alleen

„het toezicht heeft te houden op de ingestelde
 „*vervolging* en over de noodzakelijkheid van rechts-
 „ingang of verwijzing met of zonder gevangenne-
 „ming of gevangenhouding heeft te beslissen; die
 „dus wel, wanneer haar daarvoor genoegzame
 „gronden schijnen te bestaan, verdere vervolging
 „kan afsnijden, maar zonder dat haar bij de wet
 „die bevoegdheid uitdrukkelijk is gegeven, geene
 „andere, de vrijheid des beklaagden aantastende,
 „maatregelen als de plaatsing in een krankzinni-
 „gengesticht kan gelasten. Het komt mij voor,
 „dat ook de woorden zelven van art. 37, al. 2
 „deze opvatting bevestigen. De rechter kan toch
 „de bedoelde opneming alleen dan gelasten, indien
 „*blijkt*, dat het *begane* feit den beklaagde niet kan
 „worden toegerekend. De rechter zal dus eerst
 „hebben uit te maken of het feit is *begaan* en
 „ten tweede of het door den *beklaagde* is begaan.
 „Doch dit behoort juist tot de taak des rechters,
 „die op de terechtzitting onderzoekt, niet echter
 „tot den werkring der Raadkamer. Deze heeft
 „niet *definitief* te *beslissen* over de vraag of het
 „feit is begaan en zoo ja, of het door den be-
 „klaagde is gepleegd. Zij onderzoekt alleen of er

„aanvankelijk voldoende gegevens tot verdere ver-
 „volging aanwezig zijn. Zij beslist niet over de
 „schuld, maar alleen over de vraag of er *voldoende*
 „aanwijzing van schuld bestaat om eene voortzet-
 „ting der vervolging te wettigen. En wanneer naar
 „hare meening reeds terstond genoegzaam blijkt,
 „dat de beklaagde, wiens zaak haar wordt voor-
 „gelegd, krankzinnig is; wanneer dus een hoofdbe-
 „standdeel der schuld haar reeds van den aanvang
 „af schijnt te ontbreken, dan is zij zelfs *alleen op*
 „dien grond bevoegd. de staking der verdere ver-
 „volging te gelasten, en wil zij er aan toevoegen,
 „dat er grond bestaat om aan te nemen dat het
 „feit door den beklaagde is gepleegd, dan wil dit
 „toch niets anders zeggen, dan dat haar dit *waar-*
 „schijnlijk voorkomt, geenszins echter dat het *vast-*
 „staat. Vandaar dan ook dat de motieven eener
 „buitenvervolginstelling door de Raadkamer, al-
 „thans wat het feitelijke betreft, in den regel zeer
 „summier kunnen zijn.”

Waar ik op blz. 40 reeds sprak van de moge-
 lijkheid dat de Raadkamer, de plaatsing van den
 beklaagde in een gesticht bevelende, ten prooi zou
 kunnen zijn aan behendige simulatie van verstands-

verbijstering, in allen gevalle zal het volledig bewijs dier verstandsverbijstering eerst ter terechtzitting geleverd worden en bovendien, er behoeft, dunkt mij, wel niet aan te worden herinnerd hoe dikwijls na eene verwijzing door de Raadkamer vrijspraak door den eindrechter volgt. Zoo lang dus het feit niet is *bewezen* verklaard, gaat het moeielijk aan zulk een beklaagde te beschouwen als iemand die alleen aan den toestand zijner geestvermogens te danken heeft, dat hij niet gestraft is geworden.

Een zelfde dwaling beging m. i. de Arr.-rechtbank te Groningen. Bij beschikking in *Raadkamer* dd. 28 Juni 1888 ³¹⁾ werd iemand, die wegens schriftelijke voorwaardelijke bedreiging met eenig misdrijf, tegen het leven gericht, was gedetincerd, te dier zake buiten vervolging gesteld, op grond dat haar dit misdrijf niet toerekenbaar was; daarbij werd tovens hare plaatsing in het krankzinnigen-gesticht te Medemblik gelast voor een proeftijd, den termijn van een jaar niet te boven gaande. Deze beschikking is door het Parket ten uitvoer gelegd, *zonder dat eerst de gedelineerde is in vrijheid gesteld*, en zonder dat die beschikking aan haar is beteeekond geworden.

Ook in eene procedure, gevoerd voor de Arr.-rechtbank te Arnhem werd, naar Mr. André de la Porte, rechter in genoemde Rechtbank in het tijdschrift Themis ³²⁾ ons mededeelt, achtte de Raadkamer zich bevoegd de opzending te gelasten.

De motiveering door de Raadkamer voor hare beslissing gegeven, komt mij voor eenigszins aan bedenking onderhevig te zijn. De Raadkamer dan „beroept zich op art. 37 al. 2 en dit artikel spreekt „van „het begane feit.” Nu was het niet twijfel- „achtig, dat de verdachte het feit, waarvan hij „werd verdacht, begaan had, maar evenmin, dat „hij destijds verkeerde in een toestand, waardoor „het hem wegens de ziekelijke storing zijner geest- „vermogens niet kon worden toegerekend.

„De Raadkamer was van oordeel, dat onder die „omstandigheden het niet aanging, den man als „beklaagde naar de terechtzitting te verwijzen, „hem de schande en de aandoening eener openbare „behandeling der zaak te doen ondergaan, en meende „het woord „rechter” in minder exclusieven zin „te mogen opvatten, en, waar de geschiedenis van „het wetsartikel geen licht geeft, daaraan de „meest practische uitlegging te mogen geven.

Nu moge het niet twijfelachtig zijn dat de verdachte het feit begaan had; eene beslissing over de schuld is niet het werk der Raadkamer, maar moet op de terechtzitting gegeven worden; m. i. ging dus de Raadkamer hare bevoegdheid te buiten.

Het laatste dier weinig talrijke rechterlijke uitspraken, waarbij zich de questie voordeed, is een beschikking in Raadkamer van het Gerechtshof te 's Hertogenbosch, genomen den 31 Maart 1891 ³³⁾ in hooger beroep, aangeteekend door den Officier van Justitie bij de Arr.-rechtbank te Maastricht, in zake een vonnis, gewezen door die rechtbank den 21 Maart 1891, waarbij, volgens het requisitoir van dien officier, ter zake van de in die beschikking nader omschreven feiten, de buitenvervolginstelling der beklaagde is gelast, doch, in strijd met dat requisitoir is verstaan, dat er geen termen aanwezig waren om hare plaatsing in een krankzinnigengesticht te bevelen, mitsdien hare gevorderde opneming in een dergelijk gesticht is geweigerd en hare onmiddellijke invrijheidstelling is gelast. Bij genoemde beschikking der Raadkamer besliste het Hof, dat er werkelijk geene termen bestonden om de beklaagde op te zenden en ver-

klaarde mitsdien den officier wel ontvankelijk in zijn verzet, maar dit verzet ongegrond en bevestigde het vonnis, waartegen het verzet gericht was. Zooals men ziet, besliste het Hof ook hier in Raadkamer.

Toch geloof ik dat van de genoemde rechterlijke uitspraken, alleen die van de Arr.-Rechtbank te Amsterdam in 1885, het juiste beginsel uitspreekt. Het kan zijn, dat, waar vele onzer meest invloedrijke schrijvers, zooals Mr. A. A. de Pinto ³⁴), de meening aanhangen dat de Raadkamer wèl bevoegd is de opzending te gelasten, de jurisprudentie neiging heeft, zich in den zin, door hen opgegeven, te vestigen. Wij lezen nl. bij dezen geleerden schrijver: „Met den heer de Ranitz zal wel mogen worden aangenomen, dat geen rechter in Raadkamer „op het requisitoir tot rechtsingang zonder méér „zal beslissen, dat het kind, dat hij nòch gezien, „nòch gehoord heeft, zonder oordeel des onderscheids „heeft gehandeld. Waar echter rechtsingang is gevraagd tegen iemand, die blijkbaar krankzinnig „was, zal hij dezen niet mogen verleenen, omdat „tegen krankzinnigen geen vervolging tot straf „geoorloofd is wegens daden, onder den invloed

„van hun abnormalen geestestoestand gepleegd,
 „terwijl *verder uit niets blijkt*, dat niet reeds in
 „Raadkamer de last tot plaatsing van den lijder
 „in een gesticht kan worden gegeven”....; en
 verder... „het is dan ook ten eenenmale onaan-
 „nemelijk, dat de rechter willens en wetens rechts-
 „ingang zou moeten verleenen tegen iemand, die
 „in verstandsvverbijstoring heeft gehandeld, en later
 „hem zoude verwijzen naar de terechtzitting, ten
 „einde, nadat het rechtsgeding in al zijn phases
 „is behandeld, eindelijk ook over te gaan tot een
 „maatregel, die, om erger te voorkomen, juist hoe
 „eerder hoe liever moet worden genomen.”

Het schijnt mij toe, dat in de redeneering van den schrijver eene petitio principii ligt, waar hij aanneemt, dat de bevoegdheid der Raadkamer niet is uitgesloten. Maar al ware dit zoo; het is niet de vraag of de bevoegdheid der Raadkamer niet is uitgesloten, maar of zij is toegestaan. De eenige weg, dien m. i. de Raadkamer zoude kunnen volgen, is het ontslaan van rechtsvervolging, door den rechtsingang te weigeren, waarop dan op de gewone wijze bij den burgerlijken rechter de plaatsing in een gesticht zou kunnen worden gerequireerd.

BIJLAGE.

MINISTÈRE DE LA JUSTICE.
PRISONS. SERVICE DE MÉDECINE MENTALE.
(2 Direction générale, 1re Section, 1er bureau, N° 8/88.

Rapport au Roi.

Bruxelles, le 28 mars 1891.

Sire.

Le nombre des détenus qui, au cours de leur incarcération, donnent des signes, vrais ou simulés, d'altération des facultés intellectuelles est relativement élevé.

La discipline exige que les détenus qui simulent la folie soient soumis à des mesures de correction; il est donc indispensable que l'administration soit renseignée sûrement et promptement sur l'état mental des détenus dont la conduite, contraire à l'ordre intérieur de la prison, offre les apparences de la démence. L'humanité commande, d'ailleurs,

de soustraire, sans délai, au séjour de la prison ceux dont l'état mental réclame des soins qu'ils ne peuvent recevoir que dans un asile d'aliénés.

Les instructions en vigueur de mettre immédiatement en observation les détenus chez lesquels des symptômes d'aliénation mentale se sont manifestés; mais l'appréciation de ces symptômes et la constatation rapide et sûre de la simulation ou de la maladie exigent généralement une connaissance approfondie de la médecine mentale. Aussi le concours des médecins dont la spécialité consiste dans le traitement des affections psychiques est-il fréquemment réclamé.

Je pense que, dans l'intérêt d'une bonne organisation du service médical des prisons, il convient que des médecins aliénistes soient adjoints, d'une façon permanente, au personnel de ce service.

Tel est, Sire, l'objet de l'arrêté que j'ai l'honneur de soumettre à la signature de Votre Majesté.

Le ministre de la Justice,

JULES LE JEUNE.

REGLEMENT DU SERVICE DE MÉDECINE MENTALE.

Le ministre de la Justice,

Vu l'arrêté royal en date du 30 mars
1891, instituant un service de médecine
mentale dans les prisons,

Arrête :

Article 1er. — Les établissements pénitentiaires
sont répartis, au point de vue du service de mé-
decine mentale, en trois circonscriptions. Ces cir-
conscriptions comprennent :

La première, les prisons de Gand (centrale et
secondaire), Termonde, Audenarde, Bruges, Courtrai,
Furnes, Ypres, Anvers, Malines et Turnhout.

La seconde, les prisons de Louvain (centrale et

secondaire), Liège, Verviers, Huy, Arlon, Marche, Neufchâteau, Tongres et Hasselt.

La troisième les prisons de Bruxelles, St. Gilles, Nivelles, Mons, Charleroi, Tournai, Namur et Dinant.

Article 2. — Le service de médecine mentale est assuré, dans chacune de ces circonscriptions par un médecin aliéniste.

En cas d'absence ou d'empêchement d'un médecin aliéniste, l'administration centrale désigne, pour le remplacer, le médecin aliéniste d'une autre circonscription.

Les médecins aliénistes préviennent l'administration centrale chaque fois que leur absence ou leur empêchement doit se prolonger au delà de huit jours.

Article 3. — Le médecin aliéniste dès qu'il sera adverti par le directeur d'un établissement pénitentiaire placé dans sa circonscription, que la conduite d'un détenu présente quelque anomalie qui donne lieu de suspecter son état mental, procèdera sans délai à une exploration du détenu signalé et en fera rapport à l'administration centrale.

S'il constate l'aliénation mentale du détenu, il délivrera immédiatement au directeur de l'éta-

blissement le certificat prévu à l'article 8, § 2 de la loi des 18 juin 1850 et 21 décembre 1873 sur les aliénés.

Article 4. — Les médecins aliénistes procéderont en outre, dans leurs circonscriptions respectives, à des vérifications médicales relatives à l'état mental des détenus, chaque fois qu'ils en seront requis par l'administration centrale.

Ils consigneront le résultat de leur examen dans un rapport qu'ils adresseront à l'administration et, le cas échéant, délivreront un certificat d'aliénation mentale ainsi qu'il est dit à l'article 3, § 2 cidessus.

Article 5. — Les médecins aliénistes pourront prendre connaissance du dossier de l'écrou de chacun des détenus soumis à leur examen; le personnel de la prison leur fournira, concernant ces mêmes détenus, tous les renseignements qu'ils jugeraient utiles à l'accomplissement de leurs fonctions.

Ils obtiendront communication, lorsqu'ils en feront la demande à l'administration centrale, des dossiers judiciaires des détenus soumis à l'examen.

Article 6. — Les médecins aliénistes exercent leurs fonctions sous l'autorité du Ministre. Les

dispositions des instructions en vigueur, relatives aux communications à faire par les médecins des prisons à l'inspecteur général du service de santé ne leur sont point applicables.

Bruxelles, le 25 mai 1891.

JULES LE JEUNE.

AANTEEKENINGEN.

1) Il n'ya ni crime ni délit, lorsque le prévenu était en état de démence au temps de l'action, ou lorsqu'il a été contraint par une force à laquelle il n'a pu résister.

2) Zie: Wet van 10 Juni 1840 (Stbl. n°. 24) art. 3, al 1, luidende: „In geval eene daad uit hoofde van geheele zinneloosheid, niet toerekenbaar wordt beschouwd, zal de rechter, bij de vrijspraak, indien de rust en veiligheid van de maatschappij dit vorderen, tevens bevelen, dat de vrijgesprokene in verzekerde bewaring in een daartoe geschikt gesticht worde gehouden.” De tijd, waarover de bewaring zich zou uitstrekken, was dus onbepaald gelaten, in afwijking van het oorspronkelijk ontwerp. waarin bij art. 65 een voorloopige termijn van drie maanden was voorgesteld.

Vgl. Voorduin, Geschied. en Beginselen der Nederl. Wetboeken XI bl. 333 vlg.

3) In geval eene daad, uithoofde van krankzinnigheid, niet toerekenbaar wordt beschouwd, beveelt de regter tevens bij de buiten-vervolg-ing-stelling of vrijspraak, indien de rust der maatschappij, of de veiligheid van personen of goederen dit vordert, dat de buitenvervolg-ing-gestelde of vrijgesprokene in een bij dat bevel aan te wijzen geneeskundig gesticht voor krankzinnigen worde opgenomen en verzorgd en zulks gedurende een proeftijd van hoogstens één jaar, binnen welken hij daaruit niet mag worden ontslagen, en die door de regtbank van het arrondissement, waarin het geneeskundig gesticht gelegen is, kan worden verlengd.

4) Zie: Joan van den Honert, Het Wetboek van Strafrecht toegelicht enz. I. blz. 401 vlg.

5) Zie: Bijlagen tot de Handelingen der Tweede Kamer 1853/59 blz. 882

6) Dr. J. N. Ramaer. Psychiatrische aantekeningen op het ontwerp van wet tot vaststelling van een Wetboek van Strafrecht. 'sHage 1880 blz. 74.

7) De rechter in crimineele en correctionele zaken is bevoegd te gelasten, dat iemand, die een strafbaar feit gepleegd heeft, dat hem wegens de gebrokkige ontwikkeling of ziekelijke storing zijner verstandelijke vermogens niet als misdrijf kan worden toegerekend, gedurende een jaar in een krankzinnigengesticht worde opgenomen.

8) Wet van 15 April 1886 (Stbl. n°. 64).

9) In geval de rechter, oordeelende in strafzaken, met toepassing van het 2de lid van art. 37 van het Wetboek van Strafrecht, heeft bevolen dat iemand in een krankzinnigengesticht zal worden geplaatst, geschiedt de opneming van zoodanigen persoon tegen overlegging van een uittreksel uit de onherroepelijk geworden uitspraak, die de plaatsing bevoelt.

10) In casu de president der rechtbank, volgens art. 17 jo. 13 der krankzinnigenwet.

11) Amsterdam, 1881.

12) Vooral in Duitschland. Zie Prof. Dr. Liman in zijn Bemerkungen, betreffend Dr. W. Sander's und Dr. A. Richter's Werk über die Beziehungen zwischen Geistesstörung und Verbrechen, in het tijdschrift: der Gerichtssaal XXXIX S. 86. Zie ook Krafft Ebing, t. a. p. S. 235. Ook Maudsley: Responsibility in mental diseases, London 1874, (p. 86).

13) Mr. Mom Visch. Opmerkingen over artikel 37, alinea 2 van het Wetboek van Strafrecht en over het gerechtelijk-psychologisch onderzoek in strafzaken, blz. 18. Themis 1888.

14) Iets wat in Duitschland veelvuldig schijnt voor te komen. Zie het boven geciteerde werk van Prof. Dr. Liman (S. 85).

15) T. a. p. bladz. 103.

16) Dr. N. B. Donkersloot: De krankzinnige tegenover de Wet en de samenleving 1873.

17) Ramaer, t. a. p. blz. 105.

18) Ramaer, t. a. p. blz. 109.

19) Art. 28 al. 1, der wet van 27 April 1884:

Ontslag wordt verleend door het bestuur van het gesticht.

1°. Op schriftelijke verklaring van den geneeskundige, of, zoo er meer zijn, van den eersten geneeskundige van het gesticht, dat de verpleegde geene blijken van krankzinnigheid heeft gegeven, of dat hij van zijne krankzinnigheid genoegzaam is hersteld.

2°. Op verlangen van het openbaar ministerie, enz.

20) Zie Joan van den Honert, het Wetboek van Strafrecht toegelicht, enz. I blz. 407.

21) Een wijze van behandeling die door Krafft-Ebing „Lehrbuch der gerichtlichen Psychopathologie, 1875 S. 381 terecht „eine Barbarei“ genoemd wordt.

22) Ook Mr. Mom Visch, in zijn reeds aangehaald werk, is van deze meening.

23) Wbl. n°. 5796.

24) Op 1 October 1884 te Medemblik geopend.

25) Dit argument gaat m. i. eigenlijk niet op. Toepassing van art. 37 al. 1, leidt niet tot *vrijspraak*, maar tot *ontslag van rechtsvervolgung*. 't Woord „vrijgesproken“ kon dus bij de vaststelling van 't Strwb. onmogelijk blijven.

26) Artikel 126. Indien de rechtbank de instructie niet volledig oordeelt, beveelt zij met aanduiding van het onderwerp, een nader onderzoek (Sr. 84).

Zoodra het bevolen onderzoek is afgelopen, wordt gehandeld overeenkomstig de artt. 118, 119 en 125.

De termijnen in het eerste lid van art. 119 en het derde lid van art. 125 worden bepaald op twee dagen.

Art. 127. Indien het aan de rechtbank blijkt, dat de kennismeming der zaak tot de bevoegdheid van een ander collegie behoort, verwijst zij dezelve naar den bevoegden rechter.

De officier van justitie doet de stukken aan den bevoegden ambtenaar van het openbaar ministerie bij zoodanig collegie toekomen.

Het tweede en derde lid van art. 82 zijn hier van toepassing (Sv. 135).

Indien ter zake van het feit geen recht tot strafvervolgung aanwezig is of de instructie geen voldoende aanwijzing van schuld tot verdere vervolging heeft geleverd, stelt zij den beklaagde te dier zake buiten vervolging.

Indien in de instructie of na afloop daarvan vormen zijn verzuimd, beveelt zij herstel van dat verzuim of heropening van het onderzoek van de laatst geldige akte af, welke aan het verzuim is voorafgegaan.

In alle andere gevallen verwijst zij de zaak naar de terechtzitting.

De artt. 87-91 zijn van toepassing. (I. 128 v., 307, 308; Sv. 82-85, 129, 130, 138).

27) Art. 130 al. 1 Sv. tegen de beschikkingen, waarbij de beklaagde ter zake van misdrijf naar de terechtzitting is verwezen, kan deze en tegen die, vermeld in art. 127, eerste en vierde lid, kan de officier van justitie verzet doen.

28) Zie R. H. Loef Schuphoven. De Wet van 27 April 1884, bij de aantekening op art. 18 al. 2

29) Wet van 27 April 1884 (Stbl. n°. 96) Art. 24 al 2:

De officier van justitie neemt, zoo daartoe termen zijn, een gelijk

requisitoir bij de rechtbank, binnen wier ressort iemand zich krachtens art. 18 al. 2. van deze wet, in een krankzinnigengesticht bevindt, veertien dagen vóór het verstrijken van een jaar, nadat die persoon, aldaar ter uitvoering van een bevel van den *strafrechter* is opgenomen

Art. 25 al. 1. De krankzinnige, die krachtens machtiging van den kantonrechter, van den president, van den *strafrechter* of van de arrondissements-rechtbank in een gesticht is opgenomen, kan zonder nadere machtiging naar een ander gesticht worden overgebracht binnen den termijn bij de laatst verleende machtiging gesteld.

30) Zie Rechtsgel. Bijdragen en Bijblad 1885, Afd. C, bl. 71. De beklagde werd op grond van art. 64 C. P. huilen vervolging gesteld, maar de Raadkamer verklaarde zich onbevoegd, den, mede door het O. M. gevorderden, last tot opneming in een gesticht te geven.

31) T. v. S. DL III p. 563. Medegedeeld door Mr. Van der Poel Hiddingh, Subst-Officier van Justitie te Groningen.

32) Themis, jg. 1888 p. 18.

33) T. v. S. DL V p. 559.

34) Mr. A. A. de Pinto. Het herziene Wetboek van Strafvordering. DL I p. 345.

STELLINGEN.

STELLINGEN.

I.

Voor die juristen, wier voornemen het is zich in rechterlijke betrekkingen te begeven, ware het gewenscht, dat de wet het verplicht volgen eener cursus en het afleggen van een examen in het vak der psychologie en psychopathologie voorschreef.

II.

Het in België vigeerend stelsel der „médecins aliénistes” verdient ook voor ons land aanbeveling.

III.

Bij art. 37 Swb. behoorde eene derde alinea gevoegd te worden van dezelfde strekking als de derde alinea bij de artt. 38 en 39.

IV.

De Rechtbank in Raadkamer vergaderd is niet bevoegd den last tot plaatsing van den beklaagde in een krankzinnigengesticht te geven.

V.

Openbare opruiing tot ongehoorzaamheid aan de wetten in het algemeen, behoorde strafbaar te worden gesteld.

VI.

Het verkoopen van valsche poststukken aan verzamelaars is een misdrijf, vallende onder art. 220 Wb. v. Sr.

VII.

Kiesmanoeuvres, als het verspreiden van misleidende strooibiljetten, vallen in de termen van art. 127 Wb. v. Sr.

VIII.

Wenschelijk ware eene verplichting, den Staat opgelegd, om aan hen, van wie niet blijkt, dat zij terecht vervolgd zijn, schadevergoeding te verleenen.

IX.

De gemeenschap van goederen wordt alsnog ontbonden, wanneer de langstlevende, na verloop van den termijn van drie maanden bedoeld in art. 182 BW. overgaat tot het opmaken van boedelbeschrijving en op het oogenblik van die boedelbeschrijving.

X.

Wanneer een minderjarige in een gesticht van weldadigheid is opgenomen, is de uitoefening der voogdij slechts geschorst, zoolang dat verblijf duurt. De voogd blijft voogd en is als zoodanig bevoegd den minderjarige uit het gesticht weg te nemen.

XI.

De „ondeelbaarheid” van het recht van hypotheek kan door partijen gewijzigd of opgeheven worden.

XII.

Ons erfrecht behoorde in dien geest te worden gewijzigd, dat het recht der zijdlinie wordt beperkt en dat van den langstlevenden echtgenoot uitgebreid.

XIII.

De vennootschap onder eene firma kan niet ver-

klaard worden te zijn in staat van faillissement.

XIV.

Het schip is aansprakelijk en bij voorrecht verbonden voor de schulden, vermeld in art. 313 Wb. v. K., ook als het wordt geëxploiteerd door eenen huurder-reeder.

XV.

Acceptatie van een wissel, getrokken door den verkooper voor het bedrag van den koopprijs, is geen schuldvernieuwing.

XVI.

Uitlevering van eigen onderdanen is niet in strijd met de Grondwet.

XVII.

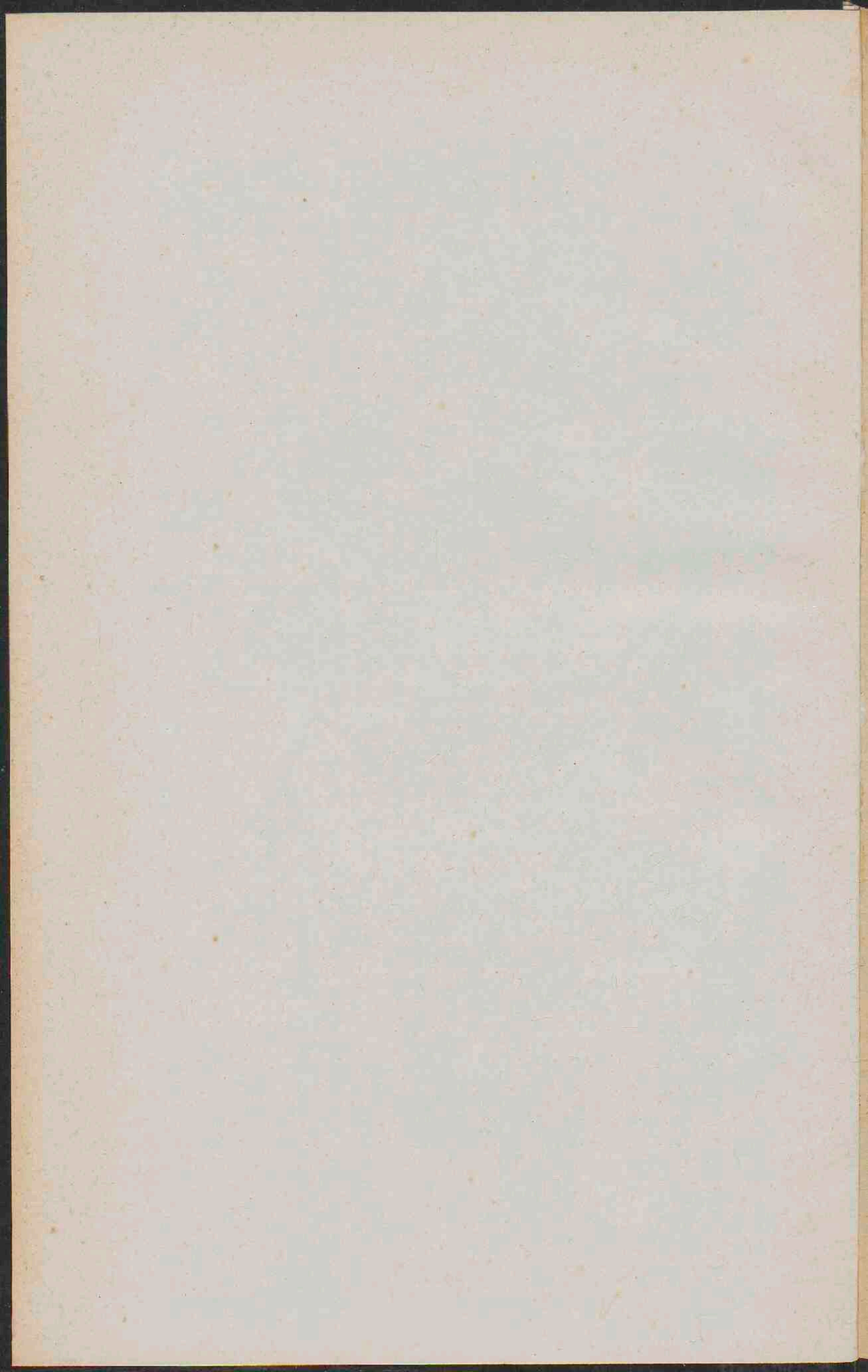
Terecht is de legerorganisatie niet bij de Wet geregeld.

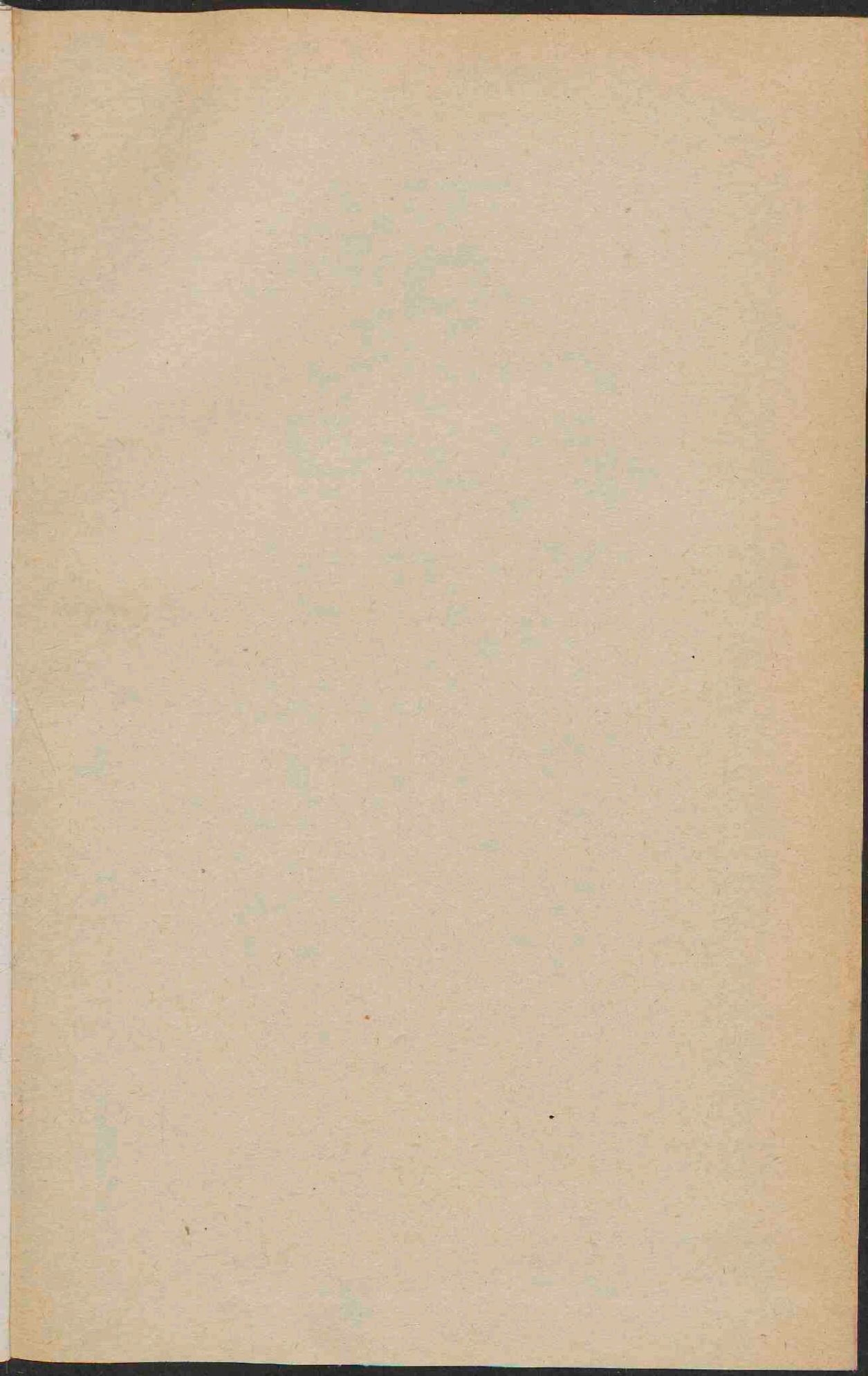
XVIII.

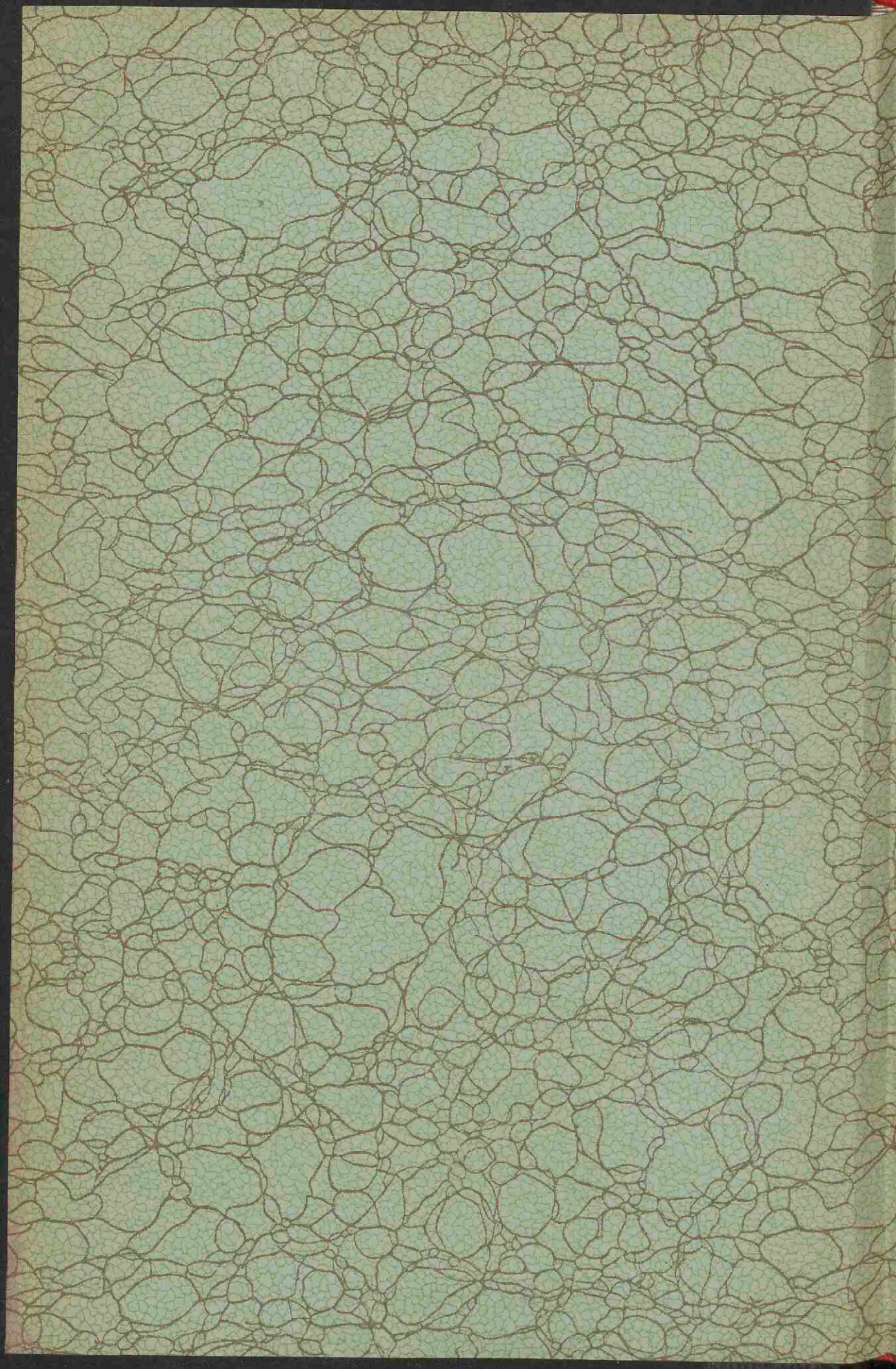
Het huwelijk eener minderjarige koningin doet de voogdij over haar, niet teniet gaan.

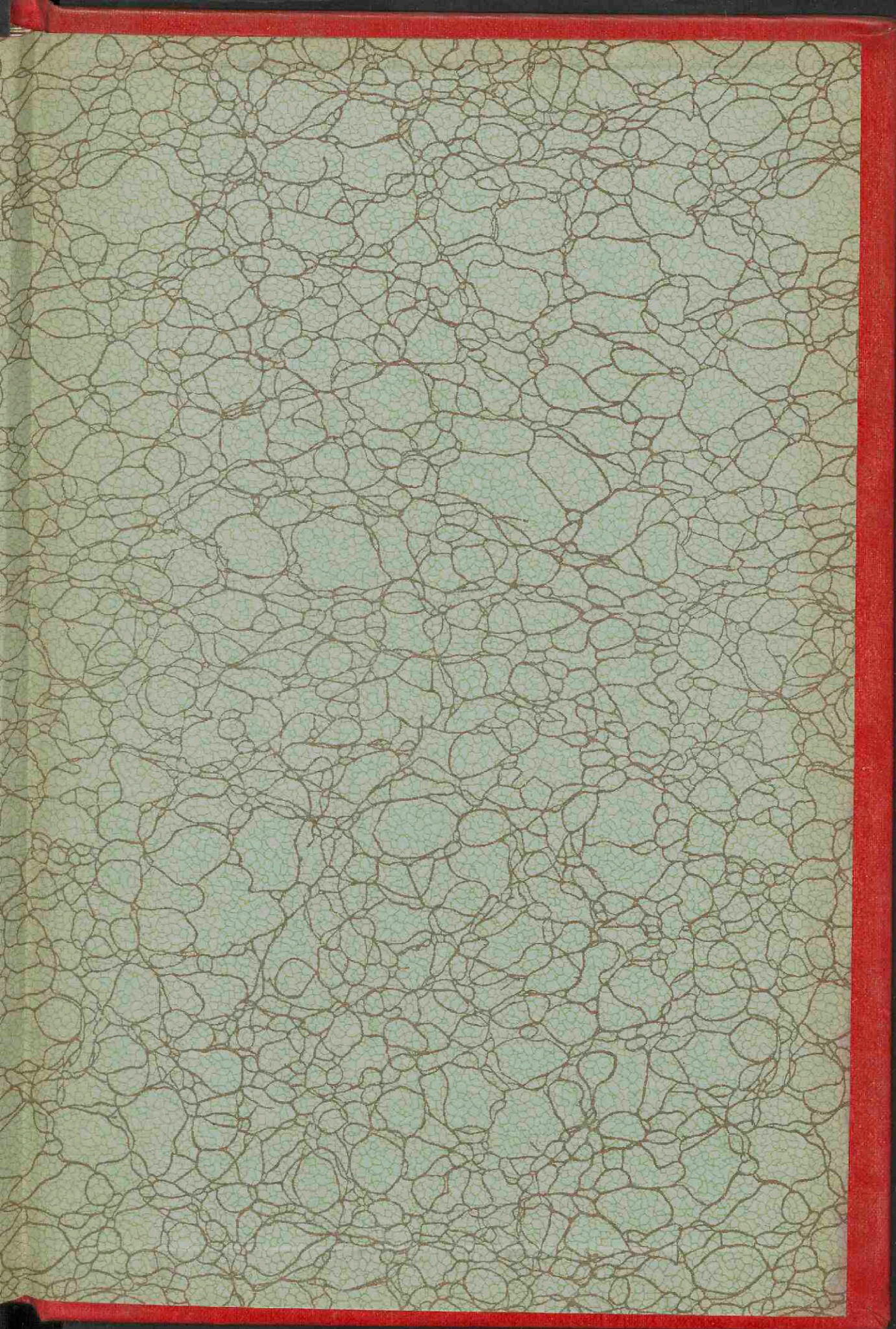
INHOUD.

	Bladz.
INLEIDING.	1
HOOFDSTUK I.	
Historische ontwikkeling	4
HOOFDSTUK II.	
Hoe blijkt de ontoerekenbaarheid?	9
HOOFDSTUK III.	
Is er eene speciale regeling noodig voor de categorie der krankzinnigen, bedoeld in art. 37?	17
HOOFDSTUK IV.	
Wie wordt bedoeld, waar de wet spreekt van »de rechter»?	22
BILLAGEN.	
A. Rapport van den Belgischen minister van Justitie Le Jenne aan den Koning	49
B. Règlement du service de médecine mentale	51
Aanteekeningen	55
Stellingen	59

A.
1